
”TEHHÄÄMPÄ YHESSÄ”

Kerhokäsikirja tyttökerhon ohjaamiseen

Veera Pesonen ja Mira Pietikäinen

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Veera Pesonen ja Mira Pietikäinen			
Työn nimi "Tehhäämpä yhdessä" Kerhokäsikirja tyttökerhon ohjaamiseen			
Päiväys	12.05.2011	Sivumäärä/Liitteet	35/3
Ohjaaja(t) Mira Polon ja Markku Viita			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Lippuniemen asukasyhdistys			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lippuniemen asukasyhdistyksellä oli tarve saada tuotteistettu käsikirja sosiaalisen tyttökerhon ohjaamiseen. Lippuniemen asukasyhdistys toimii vapaaehtoisvoimin ja toiminnassa mukana olevat henkilöt kaipasivat välineitä nuorisotyön toteuttamiseen alueellaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää toimiva työväline sukupuolisensitiivisen tyttökerhon ohjaamiseen.</p> <p>Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa kuvaamme tuotteistamisprosessin Demingin ympyrän avulla. Kerhokäsikirjan valmistuksessa on hyödynnetty Jämsän ja Mannisen (2000) osaamisen tuotteistamisen prosessia. Demingin ympyrä sisältää neljä eri vaihetta: suunnittele, toteuta, arvioi ja paranna. Nämä neljä vaihetta on selkeästi nähtävissä kerhokäsikirjan tuotteistamisessa. Opinnäytetyömme sisältää kaksi eri osuutta, raportointiosuuden ja käsikirjan. Raportointiosuudessa on kuvattuna opinnäytetyöprosessin eri vaiheet sekä teoreettiset lähtökohdat.</p> <p>Käsikirja sisältää tiivistetyn teoriapaketin koskien sosiaalista nuorisotyötä, sukupuolisensitiivistä työtä, vertaistukea sekä pääkohdat ryhmän vaikutuksesta nuoreen. Lisäksi käsikirjasta löytyy ohjeita kerhon ohjaamiseen. Käsikirjassa on suunniteltu harjoitteet kahdeksalle eri kerhokerralle. Harjoitteet on suunniteltu teoreettiseen viitekehukseen pohjautuen.</p> <p>Keräsimme palautetta käsikirjasta eri yhteistyötahoilta. Kerhokäsikirja todettiin palautteiden perusteella hyödylliseksi Lippuniemen asukasyhdistyksen toiminnalle. Harjoitteet koettiin monipuolisiksi ja hyvin yleistettäviksi.</p>			
Avainsanat Asukasyhdistys, tytöt, kerhot, tuotteistus			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Veera Pesonen and Mira Pietikäinen			
Title of Thesis Let's do it together- Manual to guide a girl's group			
Date	27.4.2011	Pages/Appendices	35/3
Supervisor(s) Mira Polon and Markku Viita			
Project/Partners Lippuniemi residents association			
<p>Abstract</p> <p>Lippuniemi residents association had the need to have a produced manual to support guiding the girl's group. Lippuniemi residents association is run by volunteers. The volunteers needed to have some kind of a tool to guide youth work in their living area. The aim of our thesis was to develop a functional tool for guiding gender sensitive girl work.</p> <p>We describe the productization process by Demingin- circle as well as the know-how of productization process by Jämsä and Manninen (2000). Productization process by demingin-circle includes four stages: idea stage, do it, estimation and finalisation stage. You can see these four stages in our work. Our thesis has two parts: the report and the manual. The theoretical framework and the progression of the thesis are described in the report.</p> <p>The manual contains summarized basic theory related to social youth work, gender sensitive work, peer support and the main points how a juvenile can be influenced by the group. The manual also has some guidelines how to guide the group. There are eight group activities with methods planned in the manual.</p> <p>Feedback was collected from different co- workers. Based on the feedback it can be said that the manual is useful to Lippuniemi residents association and the methods are versatile and they can be used in different surroundings and client groups.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Residents association, girls, group, productization</p>			

SISÄLTÖ

TIIVIVSTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	SOSIAALINEN NUORISOTYÖ.....	9
3	SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖ.....	11
4	SOSIAALISEN TUEN MERKITYS.....	14
	4.1 Vertaistuki.....	15
	4.2 Ryhmä ja sen vaikutukset.....	15
5	OPINNÄYTETYÖMME PROSESSI.....	20
	5.1 Tyttökerho.....	21
	5.2 Kerhokäsikirjan tuotteistaminen.....	24
6	POHDINTA.....	29

LIITTEET

- Liite 1 Mainos tytöille
- Liite 2 Mainos huoltajille
- Liite 3 Palautelomake

1 JOHDANTO

*Taivaalle kiitos pikku tytöistä. He eivät ole pelkkiä naisenalkuja.
 Saparoineen ja poninhäntineen, farkuissa ja juhlahameissa,
 kiipeillen puihin, lukien kirjoja, heitellen käreäpyöriä.
 Ystäväystyjen ja riitaantuen he tuovat maailmaan erikoisen viehätyksensä,
 pienten yksityiskohtien ilon, ystäväyysuhteiden hellyyden,
 herkkyyden iloa ja surua ja hengellistä totuutta kohtaan;
 ne niin monet asiat, jotka erottavat heidät pienistä pojista*

Michele Guinness

Sosiaalisesta nuorisotyöstä ja sukupuolisensitiivisestä työstä puhutaan nykyaikana paljon. Yleisesti mediassa puhutaan siitä, ettei kunnilla ole tarpeeksi varoja laadukkaaseen nuorisotyöhön. Taloudellisen laskusuhdanteen aikana monet kunnat säästävät varoja sosiaali- ja terveysalan sektorilta. Kolmasektori toimii usein vapaaehtoistyön toimesta. Kansalaistoiminnassa työskentelevillä henkilöillä ei ole välttämättä sosiaalialan koulutusta. He kuitenkin haluavat vastata ajan tuomiin haasteisiin ja tarjota juuri sitä palvelua mistä on alueella pulaa. Muun muassa asukasyhdistystoiminnalla pyritään vastaamaan tähän haasteeseen.

Toimeksiantajamme opinnäytetyössämme oli Lippuniemen asukasyhdistys ry. Asukasyhdistys on perustettu Lippuniemen alueelle Iisalmen kaupungissa kansalaistoiminnan toimesta. He pyrkivät tarjoamaan alueen asukkaille heidän toiveiden ja tarpeiden mukaista toimintaa. Opinnäytetyönä teimme kerhokäsikirjan tyttökerhon ohjaajalle. Kerhokäsikirjamme esitutkimuksena ohjasimme itsenäisinä projektiopintoina keväällä 2010 tyttökerhoa toimeksiantajamme tiloissa. Esitutkimuksen pohjalta saamiemme tietojen, toimeksiantajamme toiveiden, omiin havaintoihin perustuen sekä opinnäytetyötämme ohjaavaan teoriaan pohjautuen suunnittelimme itse kerhokäsikirjan sisällön ja harjoitteet. Lippuniemen asukasyhdistyksellä oli tarve saada asukasyhdistyksen toimintaan osallistuville vapaaehtoisille ohjaajille käsikirja kerhon ohjaamisesta nuorille. Lähtökohtana tähän oli, että vapaaehtoisilla yhdistyksen toimintaan osallistuvilla asukkailla ei välttämättä ole varsinaiseen nuorisotyöhön tarvittavaa koulutusta.

Lippuniemi on Iisalmen suurin lähiö, jossa asui vuoden 2009 alusta 2 496 henkilöä. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia Lippuniemen alueen asukkaiden yhdyssiteenä

sekä järjestää toimintaa asukkaiden toiveiden mukaisesti. Yhdistyksen tavoitteena on myös edistää asukkaiden harrastustoimintaa, järjestää retkiä ja asukasilloja sekä muuta virkistystoimintaa. He järjestävät yhdessä kunnallisten päättäjiä ja muiden yhteistyökumppanien kanssa alueen asukkaiden perusturvallisuutta ja viihtyvyyttä lisäävää toimintaa. Asukasyhdistystoiminnan tarkoituksena on vaikuttaa oman asuinalueensa viihtyvyyteen, lisätä asukkaiden välistä kanssakäymistä sekä harrastustoiminnan mahdollisuuksia. Asukastupa Lipetti on auki arkisin ja alueen asukkailla on mahdollisuus lukea siellä päivän lehdet, tavata tuttuja sekä juoda kahvia pientä korvausta vastaan. (Lippuniemen asukasyhdistys ry.)

lisalmen alueelta on puuttunut suoraan alakoulun viimeisillä luokilla oleville tytöille suunnattua maksutonta kerhotoimintaa. On olemassa eri harrastuslajeihin liittyviä kerhoja, mutta ne ovat usein maksullisia ja keskittyneitä esimerkiksi johonkin tiettyyn urheilulajiin. Lippuniemen asukasyhdistys haluaa tarjota alueensa nuorille varallisuudesta riippumatta mahdollisuuden osallistua ohjattuun toimintaan. Heidän asukasyhdistyksen kerhotiloissa kokoontuu iltaisin erilaisia yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukevia kerhoja sekä muuta toimintaa. Iltatoiminnan vetäminen on ollut asukkaiden aktiivisuudesta ja vapaaehtoisuudesta riippuvaista. (Valta 2010.)

Tekemämme kerhokäsikirjan avulla tulevat ohjaajat voivat ohjata tavoitteellista toimintaa nuorille tytöille. Ohjaajille on siellä valmista materiaalia kerhokerroille, he saavat ideoita kuinka motivoida tytöt osallistumaan kerhoon sekä sitoutumaan toimintaan. Tavoitteena on, että tyttöjen sosiaaliset vuorovaikutustaidot kehittyvät ja he ehkä saavat uusia ystäviä. Heidän normaalia kehitystä pyritään tukemaan ja he tuntevat kuuluvansa johonkin yhteisöön sekä kokevat olevansa tärkeä osa sitä. Kerhokäsikirja toimii työvälineenä kerhotoiminnan kehittämiseksi. Lippuniemen asukasyhdistyksellä on mahdollisuus tarjota tavoitteellista ja kehitystä tukevaa toimintaa alueen nuorille tytöille.

Toiminnallinen opinnäytetyömme on kaksiosainen, siihen kuuluu raportti sekä tuote eli kerhokäsikirja. Raportissa on perehdytty työtämme ohjaavaan teoriaan sekä tuoteistamisprosessiin. Käsikirja on kansitettu. Opinnäytetyön tekeminen oli prosessi. Ohjasimme tyttökerhoa keväällä 2010 itsenäisinä projektioptoina Lippuniemen alueella. Kerhon ohjaamisesta saamamme kokemuksen sekä teorian pohjalta teimme opinnäytetyönä kerhokäsikirjan, jonka avulla Lippuniemen asukasyhdistyksen toimintaan osallistuva henkilö voi ohjata tyttökerhoa nuorille. Käsikirjan ja raportin kirjoittamisessa meillä oli tukenamme Demingin ympyrä sekä Jämsän ja Mannisen (2000)

sosiaalialan tuotteen tuotteistamisprosessia kuvaava kirja. Tarkastelemme opinnäyetyössämme sosiaalista nuorisotyötä, sukupuolisensitiivistä työtä sekä vertaistukea.

2 SOSIAALINEN NUORISOTYÖ

Kunnissa nuorisotyö on lakisääteinen toimiala. Nuorisotyön voimavarat osana julkista palvelutuotantoa ovat kuitenkin usein vaatimattomat verrattuna muihin toimialoihin. Nuorten ja kansalaisten taholta nuorisotyölle on kuitenkin ollut kysyntää. Kunta Suomi teki 2004 tutkimuksen, jonka mukaan kuntalaiset arvioivat nuorisotoimen olevan huonoiten hoidettu vapaa-aikasektorin palvelu. Kuntalaiset kuitenkin asettivat sen toiselle sijalle toivottavana palveluna. Nuorisotoimea koskee julkisille palveluille esitetyt haasteet eli moniammatillinen ja alueellinen verkottuminen, strateginen työ, arviointi ja laadunhallinta. Perusteluksi Cederlöf (2004) toteaa julkisesti toteutetulle nuorisotyölle nuorten oikeuden tasa-arvoiseen asemaan suhteessa muihin ikäryhmiin. Laadukkaalla nuorisotyöllä on mahdollisuus vaikuttaa monien nuorten elämään myönteisesti. (Cederlöf 2004, 11, 17.)

Laissa nuoreksi määritellään alle 29-vuotias. Nuorisolain tavoitteena on yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Nuorisolaki N:o 72/ 27.1.2006.) Kunnat saavat itsenäisesti päättää, miten nuorisotyötä toteuttavat. Kunnat on veloitettu parantamaan nuorten elinoloja sekä luomaan edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. (Kurikka & Mattila 1999, 3.) Nuorisotyötä tekevät julkinen sektori, seurakunnat, järjestöt ja yhteisöt sekä vapaaehtoiset yksityiset henkilöt. Kempin mukaan tärkeintä on, että nuorisotyötä tekevät vastuuntuntoiset aikuiset. Julkisen sektorin nuorisotyöntekijältä vaaditaan perinteisesti opistotasaisen nuorisotyöntekijän tutkinto. Nuorisotyötä voi tehdä myös esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnon omaava henkilö tai lähihoitaja. (Kempinen 1999, 37–38.) Kempinen toteaa myös, että nuorisotyö voidaan jakaa matalan ja korkean profiilin nuorisotyöhön. Matalan profiilin nuorisotyö käsittää nuorisotilatoiminnan, jossa nuoret saavat vapaasti oleskella ilman suunniteltua ohjelmaa. Korkea profiilin nuorisotyö on suunnitelmallisempaa ja tavoite-tietoisempaa toimintaa. Matalan ja korkean profiilin nuorisotyön tulee lähteä siitä, että nuori on itse tekijänä ja kokijana eli subjektina. (Kempinen 1999, 70.)

Horelli, Haikkola ja Sotkasiira (2007) toteavat, että osallistuminen eri toimintoihin voi parhaimmillaan tarjota mahdollisuuden yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen sekä auttaa löytämään uudenlaisen poliittisen toimijuuden. Näin nuorille tarjotaan mahdollisuus osallistua mielekkääseen toimintaan, jossa samalla laajennetaan nuoren yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallistumisen piiriä. (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2007,

214–242.) Sosiaalisen nuorisotyön tarkoituksena on osallistaa nuoret toimintaan. Käsitteellä sosiaalinen tarkoitetaan kaikille yhteistä maailmaa, yhteiskuntaa ja yhteisyyttä. Nuorille itselleen mielekkäät toimintamallit ohjaavat nuorten kanssa tehtyä toimintaa. Sosiaalisessa nuorisotyössä on ennaltaehkäisevä työskentelyote. (Hoikkala & Sell. Punnonen mukaan 2007, 523.)

Kemppisen (1999,37–38) mukaan jo kaksitoistavuotias nuori on voinut nähdä ja kokea asioita, joilta lapsia ja nuoria on perinteisesti varjeltu. Jo kymmenenvuotias nuori voi samastua voimakkaasti eri nuorisokulttuurin ilmentymiin. Rixonin (2011,11) mukaan nykyisin onkin ymmärretty, että ympäristö, jossa lapset ja nuoret elävät, vaikuttaa heidän kehitykseensä ja hyvinvointiinsa. Sosiaalis ekologisen ajattelutavan mukaan lapsen geneettisen perimän lisäksi hänen sosiaalisella verkostollaan ja ympäristöllään on merkitystä lapsen kehitykselle. Internet, televisio ja lapsen perheen taloudelliset voimavarat ovat myös sidoksissa tähän. Reid (1993) on puolestaan sitä mieltä, että jos nuoret eivät ole sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden nuorten kanssa, voi esiintyä antisosiaalista käytöstä, kuten väkivaltaa ja muuta rikollisuutta. Aikuisilla, joilla on ollut ongelmia sosiaalisessa kanssakäymisessä nuorena, on suurempi riski epäonnistua muun muassa avioliitossa sekä heille voi kehittyä muita sosiaalisia ongelmia. (Reid 1993 Biglanin, Wangin & Walbergin mukaan 2003, 6.)

Nuorten aktiivinen toimijuus omassa elämässään, lähiyhteisöissään ja yhteiskunnassa on sosiaalisen nuorisotyön pyrkimys Linnossuon mukaan. Käsitteeseen sosiaalinen nuorisotyö liitetään tavoite osallistaa lapset ja nuoret aikaisessa vaiheessa yhteiskunnan jäseneksi sekä yhteisen hyvän jakamiseen ja tekemiseen. Sosiaalisella tarkoitetaan yhteisyyttä, eikä toiseutta. Linnossuon mukaan kaikella toiminnalla ei voida saavuttaa sosiaalisia, kuntouttavia tai terapeuttisia vaikutuksia nuoriin. Joillakin toimintoilla voi olla jopa nuorten kehitystä haittaavia tai turvattomuutta aiheuttavia vaikutuksia. Työssä tulee käyttää nuorten myönteisiä voimavaroja, etsiviä ja tukevia toimintamalleja, sekä siinä painotetaan ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyvien sosiaalisten taitojen tärkeyttä. Sosiaalisen nuorisotyön tunnusmerkkejä ovat pitkäjänteisyys, intensiivisyys sekä työntekijöiden moniammatillisuus. Sen tavoitteena on integroida nuori lähiyhteisöön sekä yhteiskuntaan. Sillä pyritään myös vaikuttamaan palvelujen kehittämiseen ja koko yhteiskuntaan. (Linnossuo 2004, 5–7.) Punnonen (2007, 524–526) puolestaan määrittelee sosiaalisen nuorisotyön keskeiseksi lähtökohdaksi jokaisen nuoren yksilöllisen kohtaamisen ja elämäntilanteen kokonaisvaltaisen huomioon ottamisen. Sosiaaliselle nuorisotyölle on tyypillistä ottaa yhdeksi työn apuvälineeksi sukupuolisensitiivisyys.

3 SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖ

Tässä luvussa käsittelemme sukupuolisensitiivisen työn lähtökohtia ja pyrimme avaamaan sukupuolisensitiivisyyden käsitettä. Alamme käsitellä aihetta tarkemmin sukupuolisensitiivisen työtöiden kannalta, koska opinnäytetyömme tuotteena valmistettu kerhokäsikirja on kehitetty sukupuolisensitiivisen sosiaalisen tyttökerhon ohjauksen tueksi. Näreen ja Lähteenmaan (1992, 9) mukaan sukupuolisensitiivisyys on noussut tunnetuksi tutkimusmaailmassa tyttötutkimuksen kautta, mistä se on tullut myös osaksi yleistä nuorisotutkimusta. Ennen nuorisotyön tutkimuksen fokus oli yleensä pojissa, joista tehtiin toisinaan jopa koko nuorisoa koskevia yleistyksiä. *Letit liehumaan- tyttökulttuuri murroksessa-* julkaisu (1992) toi mukanaan sukupuolinäkökulman suomalaiseen nuorisotutkimukseen (Aaltonen & Honkatukia 2002, 8).

Punnonen (2007, 521–522) määrittelee sukupuolisensitiivisyyttä seuraavalla tavalla: siinä ymmärretään sukupuolen vaikutus ihmisen elämään ja hänen tekemiinsä ratkaisuihin. Sukupuoli nostetaan esille ja se liitetään yhdeksi olennaiseksi osaksi ihmisen kokonaisuutta. Sukupuolelle luontaiset käyttäytymismallit ja samalla myös stereotyyppiset ajattelumallit tehdään näkyviksi. Sukupuolten välisen tasa- arvon valtavirtaistamisen perussanaston mukaan sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sukupuolinäkökulman huomioon ottamista kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja toiminnoissa, tätä pidetään todellisen sukupuolten välisen tasa- arvon edellytyksenä. (Sukupuolten välisen tasa- arvon valtavirtaistamisen perussanasto). Punnonen (2007,521) mukaan täytyy tiedostaa yhteiskunnan asettamat odotukset sukupuolia kohtaan ennen kuin voidaan muuttaa moninaisuutta ja näkemään useampia vaihtoehtoja. Sukupuoli vaikuttaa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Sukupuolesta voi tulla myös este ihmisen mahdollisuuksille toteuttaa itseään, koska tytöille ja pojille on sallittu erilaiset asiat. Tässä kohtaa tarvitaan erityisesti sukupuolisensitiivisyyttä.

Sukupuolisensitiivisyys auttaa myös osaltaan tunnistamaan sukupuolisuuteen liittyvää moninaisuutta (Näre 2004, 15). Sukupuolista ei ole tarkoitus muodostaa tarkasti rajattua määritelmää, vaan luoda mahdollisuus tarkastella sukupuolten moninaisuutta eri näkökulmista. Ei ole vain yhtä oikeata naiseutta tai miehuutta vaan jokainen on oma tapauksensa ja tuo sukupuolen määritelmään jotain uutta. (Punnonen 2007, 526.) Punnonen (2007,522) mukaan ihmisen käsitys omasta sukupuolestaan rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Hänen mukaansa eri työskentely ympäristöissä usein lokeroidaan tytöille ja pojille tarjottu tekeminen, jolloin riskinä on, että yksilön mahdollisuus toteuttaa itseään heikkenee. Sukupuolisensitiivisen työn tarkoituksena on murtaa kahtiajakoa tyttöjen ja poikien välillä. Nuoria naisia

ja miehiä pyritään kannustamaan hyväksymään itsensä sellaisena kuin ovat sekä oppia vuorovaikuttamaan tasa-arvoisesti toisten kanssa.

Näreen ja Lähteenmaan (1992, 13) mukaan sukupuoli- identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa ulkomaailman kanssa. Sen kehitykselle on tärkeää tuntee olevansa ainutlaatuinen yksilö sekä ryhmän jäsen. Lapsen mielikuva itsestään muodostuu ulkomaailmalta saamansa palautteen mukaan. Identiteetissä on tavallaan kaksi eri puolta, hänen oma käsityksensä itsestään ja mielikuva millaisena ulkomaailma hänet näkee. Nämä kyseiset puolet ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään. Lapsi haluaa tuntee olonsa hyväksytyksi, koska silloin hänen on helpompi hyväksyä itsensä sellaisena kuin on. Tyttöjen kehityksessä seksuaalisuudella on ratkaiseva merkitys. Monien naistutkijoiden mukaan tytöt ja naiset määrittelläänkin pitkälti heidän seksuaalisuutensa kautta. (Näre & Lähteenmaa 1992, 13.)

Vastaranta (2008, 7) toteaa pro gradussaan, että hän pitää sukupuolisensitiivistä näkökulmaa erityisen tärkeänä kasvatustyössä. Sillä nuorten kanssa työskennellessä on erityisen tärkeää huomioida heidät kokonaisuutena. Tyttöjä ja poikia tulee kohdella tasa-arvoisesti, mutta heidän kehityksensä kannalta ei ole järkevää suhtautua heihin samanlaisina. Punnonen (2007, 522) puolestaan toteaa, että sukupuolisensitiivisessä työssä tulee kannustaa tyttöjä ja poikia olemaan oma itsensä sekä toimimaan tasavertaisessa vuorovaikutussuhteessa toisten kanssa. Vastaranta (2008,8) edelleen toteaa, että sukupuolisensitiivisessä työssä ei tarkastella asioita vain toisen sukupuolen kannalta, vaan pyritään näkemään kokonais kuvan yhteiskunnassamme vallitsevista asenteista ja odotuksista molempien sukupuolten kannalta.

Vastarannan (2008, 60–61) tehdyssä tutkimuksessa selvisi, että sukupuolisensitiivinen työ voi ehkäistä huono-osaisuutta, syrjäytymistä sekä tukea nuoren kasvua eheäksi aikuiseksi. Tytöt myös tarvitsevat paikan, jossa he voivat olla aidosti oma itsensä sekä saada turvallisia ja erilaisia naiseuden esikuvia, joihin he voivat peilata omaa itseään. Vastarannan mukaan on tärkeää muistaa, että on eri asia kasvaa tytöksi ja pojaksi ja tämä seikka tulisi muistaa käytännön työtä tehdessä. Aikuisen läsnäolo ja puhumisen merkitys korostui sekä tyttöjen että työntekijöiden haastatteluissa. Tyttötyötä tekevällä henkilökunnalla tulee olla moniammatillisuus ja naistietoisuus työn lähtökohdina. Osaamista tulisi kehittää, jotta löydetään työmuotoja, joilla voidaan vastata tyttöjen erilaisuuteen ja heidän ongelmiinsa. Sukupuolisensitiivinen tyttötyö on sosiaalisen tyttötyön ideaali työmuoto.

Sosiaalisella tyttötyöllä tarkoitetaan tytöille kohdennettua sosiaalista nuorisotyötä, joka pitää sisällään sosiaalisen nuorisotyön elementit, mutta ne ovat huomioitu tyttötyöstä käsin. Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön lähestymistavassa huomio olisi hyvä kiinnittää ainakin seuraaviin seikkoihin: Kuinka erilaiselta ilmiö näyttää tytön ja pojan näkökulmasta, ja kuinka erilaisiin (ja toisaalta samanlaisiin) asioihin he usein kaipaavat tukea? Kuinka erilaisia ennakkokäsityksiä ja – luuloja meillä on tytöille ja pojille luontaisesta tai soveliaasta käyttäytymisestä? Tyttöihin ja poikiin suhtaudutaan eri tavoin jo syntymästä lähtien, ja tähän liittyen myös tytöille ja pojille sallittu toiminta nähdään erilailla. (Punnonen 2007, 522.)

Usein tyttötyön toiminnan perusteena on pidetty sitä, että se mahdollistaa tytöille itsemäärittelyn ja rauhan käsitellä aikuiseksi naiseksi kasvamiseen liittyviä asioita. Sukupuolisensitiivisessä tyttötyössä halutaan lisätä tyttöjen tietoisuutta omista oikeuksistaan. Ryhmissä voidaan käsitellä esimerkiksi epätasa arvoa ja syrjintää koskevia asioita. Tästä huolimatta tyttötyössä halutaan korostaa tyttöjen ja tyttöryhmien erilaisuutta ja ainutlaatuisuutta ja että tyttöjen kasvamiseen vaikuttavat muun muassa asuinpaikka ja sosiaalinen ja kulttuurinen tausta. (Honkasalo & Souto 2007, 123.) Ojasen (2008,3) mukaan tyttöjä tutkittaessa ja tyttötyötä tehdessä tyttöjen ikä on merkittävä tyttöjen sosiaalista paikkaa määrittävä tekijä.

Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön ja kansalaistoiminnan tavoitteena on antaa nuorelle mahdollisuus ja tilaa olla ja kasvaa omanlaisekseen, ainutlaatuiseksi ja arvokkaaksi itsekseen. Ohjaajan tulee tietoisesti ottaa sukupuoli huomioon ohjaustilanteissa. Sukupuolisensitiivinen työote on tietoista toimintaa sen puolesta, että sukupuoli ei ole tekemisen este. Nummenmaa ja Korhonen (2000, 72,81) tarkoittavat sukupuolisensitiivisellä ohjauksella sellaista ammatillista ohjaustoimintaa, jossa sukupuolittuneet rakenteet, prosessit sekä niiden vaikutukset naisten ja miesten elämään voidaan tunnistaa, tiedostaa ja merkityksellistää. Heidän mukaansa sukupuolisensitiivisyys on elinikäisen oppimisen prosessi.

4 SOSIAALISEN TUEN MERKITYS

Sosiaalisista suhteista puhuttaessa voidaan myös tarkoittaa sosiaalista verkostoa ja sosiaalista tukea. Sosiaaliset suhteet- käsite voidaan nähdä yläkäsitteenä muille aiheeseen liittyville käsitteille. Sosiaalinen verkosto tarkoittaa henkilön sosiaalisista suhteista muodostuvaa verkostoa henkilön ympärille. Sosiaalisten suhteiden tärkein tehtävä on antaa sosiaalista tukea henkilölle. Yleisesti sosiaalinen tuki määritellään ihmisten väliseksi vuorovaikutukseksi, henkilöt antavat ja saavat sosiaalista tukea toisiltaan. Tämän lisäksi sosiaalinen tuki voidaan määritellä niin, että henkilöllä on olemassa lähellä muita ihmisiä joihin voi luottaa, jotka saavat tuntemaan olon arvostetuksi, rakastetuksi ja tuntemaan, että hänestä välitetään. Sosiaalinen tuki eroaa siinä muista sosiaalisista suhteista, että sosiaalisessa tuessa toista pyritään tietoisesti auttamaan. Tuen antaminen tapahtuu vuorovaikutuksellisesti, jossa välitetään ja luotetaan toisiinsa. Voidaan nähdä kolme syytä, miksi ihmiset antavat toisilleen sosiaalista tukea: 1. He välittävät suhteen toisesta osapuolesta. 2. He hyötyvät itse auttamisesta. 3. Heidän sosiaalinen rooli velvoittaa auttamaan. (Mäenpää 2008,10–11.)

Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että ongelmista puhuminen voi olla yhteydessä masennukseen tai ahdistukseen, kun taas ongelman ratkaisusta puhumisella ei ole yhteyttä masennukseen. Näin ollen voi olla mahdollista, että sairaudesta avoimesti puhuminen ei ole aina hyväksi henkilön terveydelle. Mitä enemmän sosiaaliset suhteet järkyttävät henkilöä, sitä tyytymättömämpi hän on sosiaaliin suhteisiinsa. Monet tekijät vaikuttavat sosiaalisen tuen välittymiseen ja vaikuttamiseen. Suuri merkitys on sillä, kuka on avun tarvitsija ja mikä hänen ongelmansa on. Merkitystä on myös sillä millaista ja miten paljon apua annetaan, sekä kuka auttaja on. Oleellisinta on kuitenkin tuen ajoitus, koska oikea ajoitus on tuen vaikuttavuuden ja tehokkuuden edellytys. Ennenaikainen tuki voi vähentää henkilön omatoimisuutta, lisätä passiivisuutta ja riippuvuutta tuen antajiin. Liian myöhäinen tuki voi puolestaan monimutkaistaa ongelmia ja muuttaa tuen tarpeen laaja-alaisemmaksi. Tämän lisäksi vaikutusta on myös sillä, millainen on se sosiaalinen ympäristö ja konteksti, jossa vuorovaikutus tapahtuu. (Mäenpää 2008, 11–12.)

Miesten ja naisten sosiaalisissa verkostoissa on nähtävissä eroja. Naisten verkostoille on tyypillistä, että ne ovat laajempia ja heillä on useampi läheinen luottamuksellinen ihmissuhde. Naiset myös saavat enemmän laadukasta tukea ja he hyötyvät enemmän tuesta. Kuitenkin naisten hyvinvointia kuormittavat läheisille tapahtuvat negatiiviset asiat ja heidän sosiaalisissa suhteissaan on konflikteja miehiä useammin.

Vaikka naisilla onkin laajempi sosiaalinen verkosto kuin miehillä, se ei tee naisista onnellisempia kuin miehistä. (Mäenpää 2008, 12.)

4.1 Vertaistuki

Taiton (2001) mukaan keskeisenä tavoitteena vertaisryhmillä on kokemusten jakaminen sekä emotionaalisen ja sosiaalisen tuen mahdollistaminen. Pyrkimyksenä vertaisryhmissä voi olla myös omien ongelmien hyväksyminen sekä oppiminen elämään niiden kanssa. (Taitto 2001, 193–195.) Oma- apuryhmissä eli vertaistukiryhmissä on mahdollista antaa ja saada tukea ihmisiltä, joilla on samanlainen elämäntilanne tai samankaltaisia kokemuksia samasta asiasta. Toiminta vertaistukiryhmissä perustuu tasa-arvoisuuteen ja luottamuksellisuuteen. Ryhmässä kaikki jäsenet ovat tasavertaisia, myös ryhmän ohjaaja. Kaikilla on oikeus tulla kuulluksi ja ryhmäläisten on voitava luottaa siihen, ettei ryhmässä käsiteltyjä asioita puhuta missään muualla. (Mielenterveyden keskusliitto ry.)

Ryhmät voivat määritellä itselleen tarkan aihepiirin tai ryhmä voi toimia ilman erityistä teemaa. Vertaistukiryhmän tuessa olennaista on, että se lähtee ryhmäläisten ajankohtaisista ja henkilökohtaisista tarpeista ja omista valinnoista. Vertaisten tuen ajatus lähtee siitä, että tietyssä elämäntilanteessa eläneellä ja tiettyjä asioita itse kokeneella on ainutlaatuista asiantuntemusta kyseisestä asiasta ja jota muulla asiaan perehtymisellä ei voi saada. Vertaistuki voidaan määritellä omaehtoiseksi, yhteisölliseksi tueksi sellaisten ihmisten kesken, joita yhdistää samanlainen elämäntilanne. Vertaistukiryhmässä auttaessaan muita auttaa myös itseään. Apua ei useinkaan tietoisesti tarjota tai vastaanoteta eikä avun saantia tai tarjontaa huomata. Ryhmien kokoontumisessa ei pohdita, kuka auttaa ketä ja millä tavalla. Vertaistoiminnassa auttaminen on itse itseään ruokkiva sosiaalinen prosessi. (Mielenterveyden keskusliitto ry.)

4.2 Ryhmä ja sen vaikutukset

Erilaiset ryhmät muodostuvat erilaisten yksilöiden ja persoonien välisestä vuorovaikutuksesta. Ryhmän kokonaisenergia, eli synergia, koostuu jokaisen ryhmäläisen mukanaan tuomasta yksilöllisestä energiastaan. Yksilön toiminta, ryhmäkokonaisuuden

toiminta sekä ryhmän toimintaympäristö ovat sidoksissa ja vaikuttavat toisiinsa. Jokaisella yksilöllä tulisi olla mahdollisuus päästä toteuttamaan omaa itsemääräämisoikeuttaan mielekkäästi itsensä ja ryhmän kannalta, jotta ryhmäkokemus olisi palkitseva. Ryhmän muodostamiseen tarvitaan tarkoitus, joka ohjaa ryhmää sekä jatkuvaa vuorovaikutusta yksilöiden välillä. (Himberg & Jauhiainen 1998, 94–95, 98–99.)

Ihmisjoukon muodostaessa ryhmän siitä tulisi löytyä seuraavat tunnusmerkit: yhteinen tavoite, ryhmäsuhteet sekä ryhmädynamiikka. Ryhmäsuhteilla tarkoitetaan sitä, että vuorovaikutuksessa ryhmäläisten välille muodostuu muuttuvia valta-, normi-, kommunikaatio- ja tunnesuhteita. Erilaiset ryhmätilanteet ja ryhmäläisten väliset suhteet mahdollistavat osaltaan alati muuttuvan eli dynaamisen ryhmäkokonaisuuden. Erilaiset ryhmät toimivat välittäjinä yksilön ja yhteiskunnan välillä. Ryhmien avulla yksilö oppii toimivaan sosiaalisesti muiden ihmisten kanssa. Yksilö oppii myös toimimaan yhteiskunnan normien mukaan ja ottamaan toiset ihmiset huomioon. Yhteiskunnan on helpompaa organisoida yhteisten asioiden hoitamista ryhmien kuin yksilöiden kautta. Yksilön kannalta ryhmä tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa, liittyä ja muuttaa ympäristöään. Erilaisia ryhmiä voidaan pitää myös pieninä yhteiskuntina, joiden puitteissa voidaan harjoitella vaikuttamista ja osallisuutta. Ryhmässä voidaan harjoitella myös vastuunottamista. Erilaisiin ryhmiin tai yhteisöihin liittyminen, kuuluminen, osallistuminen ja hyväksytyksi tuleminen ovat yksilön persoonan kehittymisen kannalta tärkeitä asioita. Kun nuori osallistuu ryhmän toimintaan, hän joutuu koko ajan suhteuttamaan omaa toimintaansa toisten toimintaan ja näin oppii tärkeitä sosiaalisia taitoja. (Himberg & Jauhiainen 1998, 95–100.)

Himbergin ja Jauhaisen (1998) mukaan ryhmä on myös alati muuttuva ja erilaisia virikkeitä jatkuvasti tarjoava ympäristö, mikä takaa erinomaisen mahdollisuuden kehittää itseään. Tällainen muuttuva ympäristö toimii myös erinomaisena paikkana harjoitella erilaisiin tilanteisiin sopeutumista ja valintojen tekemistä. Myös omien tekojen ja sanomisien vaikutukset heijastuvat hyvin ryhmästä. Nähdessään toimintansa seuraukset nuori oppii myös ottamaan uudella tavalla vastuuta omista tekemisistään sekä muuttamaan toimintatapojaan. Parhaimmillaan ryhmässä toimiminen kehittää jokaisen nuoren persoonaa. (Himberg & Jauhiainen 1998, 97.) Muukkosen ja Tulensalon (1997, 91–130) mukaan ryhmä on enemmän kuin yksilö. Ryhmää ohjattaessa on tärkeää huomioida aina yksilö yksilönä, mutta täytyy muistaa myös huomioida yksilö ryhmän jäsenenä. Tyttöryhmä antaa tytöille tilaa harjoitella ja kokeilla erilaisia naistenrooleja ja käyttäytymistä sekä rakentaa omaa seksuaali-identiteettiään ilman kilpailua poikien huomiosta.

Pulkkisen (2002, 112–113) mukaan 7–12-vuotias lapsi tarvitsee yhteisön, jossa hänen läsnäolonsa huomataan, hänen saavutuksensa tunnustetaan, jossa hänen panoksensa on tärkeä ja jossa hänen ystävyysuhteensa muodostuvat. Tunne kuuluvansa johonkin lisää perusturvallisuutta. Lapsen kuullessa ryhmään hän oppii sovitamaan tavoitteensa ryhmän tavoitteisiin, hän oppii työnjakoa, toimintatapoja ja sovitujen sääntöjen kunnioitusta. Ryhmässä voi oppia myös onnistumisen ja epäonnistumisen tunteita. Lapsen ollessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa hän oppii ymmärtämään ja hallitsemaan omia tunteitaan sekä ymmärtämään toisten tunteita ja sovitamaan omia tarpeita muiden ihmisten tarpeisiin.

Jatkuva vuorovaikutus ryhmässä toisten nuorten ja ohjaajien kanssa antaa nuorelle erinomaisen mahdollisuuden tutustua itseensä ja tarkastella omaa sekä toisten toimintaa, toteaa Kemppinen (1999). Positiivinen vuorovaikutus-malli korostaa viestijän itsensä ja toisen hyväksyntää. Tyypillistä positiiviselle vuorovaikutusmallille on molempien osapuolien taito kuulla ja tulla kuulluksi. Sen tarkoituksena on lisätä yksilöiden arvoa ja antaa empatiaa sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Toimimalla positiivisen vuorovaikutusmallin mukaisesti voimme vaikuttaa muiden ihmisten ja omiin toimintatapoihin uskomuksiin, ajatuksiin, mielen ja tunnetiloihin. Esteinä positiivisen vuorovaikutuksen synnylle voi olla lapsuus ja nuoruusvuosien kokemukset, valistuksen ja tietojen puute, sosiaalisten taitojen kehitystaso ja taloudelliset resurssit. (Kemppinen 1999, 139–140.)

Sukupuolisensitiivistä työtettä voidaan toteuttaa tyttö – ja/ tai poikaryhmässä sekä sekaryhmissä. Kiinnittyminen omaan sukupuoleen tukee myös suhteen rakentumista vastakkaiseen sukupuoleen. Kuuluminen omaan sukupuoliryhmään on kulttuurinen voimavara, josta voi olla ylpeä. Vastakkaisen sukupuolen arvostaminen sujuu helpommin, kun on tuntenut juurtuvansa omaan sukupuoleen. (Anttonen 2007, 27.) Tyttöryhmään osallistuminen tarjoaa tytöille mahdollisuuden käsitellä omaan ikävaiheeseen liittyviä aiheita. Lapsi tarvitsee aikuisen läheisyyttä ja hän haluaa osallistua arkiin toimintoihin, joita aikuiset tekevät. (Anttonen 2007, 27.) Dunderfeltin (2004, 88–89) mukaan tässä ikävaiheessa lapselle kehittyy työnteen, ahkeruuden ja osaamisen perusvoimat. Ohjeistimme kerhokäsikirjassa ohjaajaa ottamaan tytöt mukaan askareisiin. Tytöille tuo iloa yhteistoiminta ja omien käsien tulosten näkeminen ja se toteutuu myös tyttöryhmissä monissa eri toiminnoissa kuten esimerkiksi askartelussa (Anttonen 2007, 27).

Lapsessa alkaa alle 10-vuotiaana kehitys oman erillisyyden ymmärtämiseksi ja se jatkuu 10–12-vuotiailla, myös kokemukset ryhmätoiminnasta tukevat tätä suuntaa.

Tämän ikäinen lapsi on kriittinen suhteessa itseensä ja pohtii mitä muut ajattelevat hänestä. (Dunderfelt 2004, 87). Lapsi tarvitsee kehittyäkseen vuorovaikutusta ympäristön kanssa. Tyttöryhmissä tytöt ovat vuorovaikutuksessa toistensa sekä ohjaajien kanssa. Aikuista tarvitaan erilaisten ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa sekä toisten näkökulman huomioimisessa. Tyttöjä tulisi ohjata roolinottoon. (Pulkkinen 2002, 113, 115). Iältään 10–12-vuotiaan lapsen identiteettikehityksen kannalta on tärkeää saada mahdollisuus peilata omia ajatuksia ja identiteettiin liittyviä kysymyksiä jonkun kuuntelevan ja ei-tuomitsevan aikuisen kanssa. Keskustelut aikuisen kanssa voivat selkeyttää lapsen omia tavoitteita ja ihanteita. (Pulkkinen 2002, 170–171.) Samaa sukupuolta olevan ryhmän merkitys kiteytyy vertaistukeen ja aikuiseen ohjaajuuteen. Näiden tuella tytöt voivat kehittää itsetuntoaan ja käsitellä haastaviltakin tuntuvia asioita kuten esimerkiksi murrosikään liittyviä asioita. (Anttonen 2007, 29.)

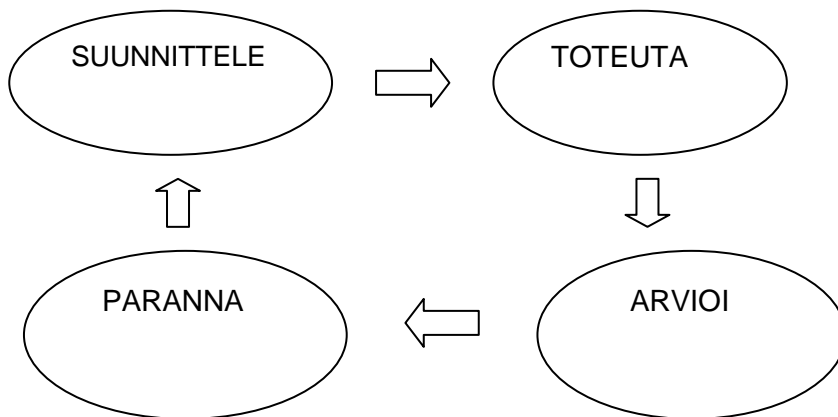
Ohjattaessa sukupuolisensitiivistä tyttöryhmää toiminnan sisältö tulisi suunnitella huolellisesti ja kirjallisesti jo etukäteen. Tyttöjen erityisyys on huomioitava toiminnan suunnittelussa. Etukäteen tulee tiedostaa miksi ryhmä kokoontuu ja mikä on ryhmän tavoite. Ohjaajan on pohdittava myös oma tavoitteensa ohjaajana toimimiseen. Sukupuolisensitiivistä ryhmää ohjattaessa ohjaajan on tiedostettava mitä sukupuolisensitiivisyys on ja miten se näyttäytyy kyseisessä ryhmässä. Ryhmän suunnittelussa ohjaajan kannattaisi hyödyntää tyttöjen omia kiinnostuksen kohteita ja ehdotuksia. Ohjaajan kannattaa arvioida jokaisen ryhmäkerran jälkeen toimintaa, näin hän voi kehittää omaa toimintaansa ja suunnitella paremmin seuraavien kertojen kokoontumisia. (Harinen, Heikura, Lehmus & Vallisto 2008, 36–42).

Olisi hyvä, jos sukupuolisensitiivisessä tyttöryhmässä tytöt olisivat suunnilleen saman ikäisiä. Huomiota on kiinnitettävä ryhmän demokraattiseen toimintaan ja siihen, että jokainen saa tilaa ja päätöksenteko tapahtuu yhteistyössä. Jotta jokainen tyttö saa puheenvuoron, voidaan vapaan keskustelun sijasta ottaa välillä kierros, jossa jokainen saa sanoa vuorollaan asiansa ja mielipiteensä. On tärkeää korostaa, että ryhmässä puhutut asiat ovat luottamuksellisia ja niitä ei kerrota ulkopuolisille. Sukupuolisensitiivisessä työssä esille tulleet asiat ja ongelmat puhutaan suoraan ja ääneen, ryhmässä ei supatella. Ohjaajan tehtävänä on toimia tunneilmaisun tulkkina ja helpottajana. Sitouttaminen ryhmään on myös tärkeää. Huomioon on otettava myös ryhmäprosessi: aluksi tehdään ryhmäytymisharjoituksia sekä turvallisuutta ja vuorovaikutusta tukevia harjoitteita. Viimeisillä kerroilla tulisi orientoitua ryhmän päättymiseen. (Harinen ym. 2008, 42.)

Tytöille itsenäistyminen alkaa merkitä mahdollisuutta luoda uusia ihmissuhteita. Ystävyysuhteet ovat tytöille merkittäviä. Ystävyysuhteiden avulla he tarkastelevat omaa identiteettiään ja kokeilevat uudenlaisten tilanteiden hallintaa. He luovat luottamuksellisen ja intiimin suhteen tiettyjen henkilöiden kanssa, joiden avulla he etsivät vahvistusta omalle identiteetilleen. Tämän takia tytöt ovat ystävyysuhteissaan haavoittuvia, sillä suhteen hajotessa he voivat tuntea ihmisarvonsa joutuvan kyseenalaiseksi. Ystävyysuhteet vaikuttavat tyttöjen koko elämään ja tietämällä heidän ystävyysuhteistaan voimme ymmärtää paremmin heidän elämäntilanteitaan. (Näre & Lähteenmaa 1992, 83.)

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuotteistaa kerhokäsikirja Lippuniemen asukasyhdistykselle sukupuolisensitiivisen tyttökerhon ohjaamisen tueksi. Käytimme opinnäytetyössämme apuna Jämsän ja Mannisen (2000) sosiaalialan tuotteen tuoteistamisprosessia sekä Demingin ympyrää. Demingin ympyrä (kuvio 1) koostuu neljästä tasosta: suunnittele, toteuta, arvioi ja paranna. Demingin ympyrä lähtee liikkeelle suunnitteluvaiheesta, jossa asetetaan tavoitteet. Tässä vaiheessa on selvitettävä mitä on tärkeintä saada aikaan. Tämän pohjalta suunnitellaan toiminta, jota alamme toteuttaa. Toisessa vaiheessa suunniteltu toiminta toteutetaan. Kolmannessa vaiheessa havainnoidaan toiminnan tuloksia eli arvioidaan toteutettu toiminta/tuote. Neljännessä vaiheessa tutkitaan saatuja tuloksia sekä mietitään mitä on opittu ja mitä tehdyn perusteella voidaan ennustaa. Jatkuva kehittyminen edellyttää palaamista aina uudelleen suunnitteluvaiheeseen ja siitä prosessin mukaiseen etenemiseen. (Laamanen 2002, 210.)

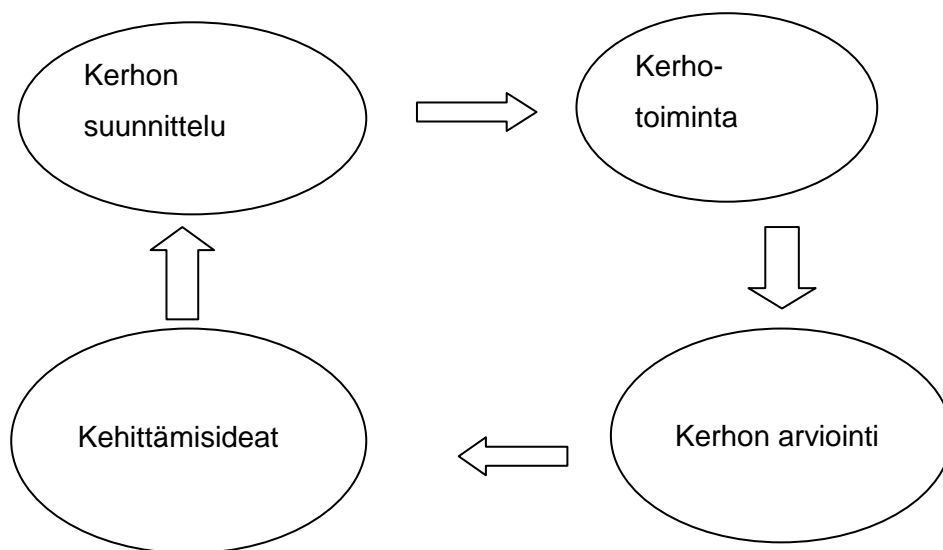

KUVIO 1 Demingin ympyrä (Lappeenrannan yliopisto)

Opinnäytetyömme prosessista voidaan selkeästi erottaa kaksi kokonaisuutta, itsenäisinä projektiopintoina ohjaamamme tyttökerho sekä opinnäytetyömme tuotteena valmistettu kerhokäsikirja sukupuolisensitiivisen tyttökerhon ohjaamiseen. Tulemme seuraavaksi kuvaamaan nämä kaksi erillistä prosessin vaihetta Demingin ympyrää mukailien.

5.1 Tyttökerho

Ohjasimme itsenäisinä projektiopintoina tyttökerhoa Lippuniemen asukasyhdistyksen alueella asuville nuorille tytöille. Kuviossa 2 on nähtävissä tyttökerhoproessin eteneminen Demingin ympyrän mukaisesti. Saimme idean tyttökerhon ohjaamisesta keväällä 2009 kuultuamme Lippuniemen asukasyhdistyksen tarpeesta nuorille suunnatusta ohjatutusta toiminnasta. Ideasta muotoutui tyttökerho 4–6.-luokkalaisille tytöille. Teimme yhteistyötä Lippuniemen asukasyhdistyksen ja Kangaslammen alakoulun kanssa. Syksyllä 2009 kehitimme ideaa ja suunnittelimme tulevaa toimintaa. Toimintaa suunnitellessa päädyimme yhdessä Lippuniemen asukasyhdistyksen kanssa kerhotoiminnan maksuttomuuteen. Laadimme mainokset tytöille itse ja heidän huoltajilleen. Tytöille suunnatun mainoksen tarkoitus oli herättää mielenkiintoa (liite 1) ja huoltajien mainos (liite 2) oli informatiivisempi. Mainokset jaettiin tammikuussa 2010 Kangaslammen alakoulun 4–6.-luokkalaisille tytöille luokanopettajien toimesta. Tytöille suunnattuja mainoksia jaoimme myös lähiseudun kauppoihin, kerhoa mainostettiin sen lisäksi Lippuniemen asukasyhdistyksen internetsivuilla ja paikallisen lehden menovinkit osiossa.

KUVIO 2 Tyttökerhon kehitys Demingin ympyrässä

Kerho aloitti toimintansa helmikuussa 2010 ja kokoontui kevään ajan kerran viikossa, yhteensä yhdeksän kertaa. Ensimmäisellä kerhokerralla kysyimme vapaamuotoisena ryhmäkeskusteluna tytöiltä heidän toiveitaan, odotuksia ja tuntemuksia kerhoa kohtaan. Halusimme saada vastaukset seuraaviin kysymyksiin: kuinka mainonta oli tytöt tavoittanut, olivatko tytöt entuudestaan toisilleen tuttuja sekä odotukset ohjaajia kohtaan. Tytöt toivoivat vapaata yhdessäoloa, teemailtoja sekä leivontaa ja askartelua.

Suurin osa (kuusi seitsemästä) tytöistä oli tullut yhdessä kaverinsa kanssa ensimmäiselle kerralle. Kevään edetessä tytöt rohkaistuivat tulemaan myös yksin paikalle. Tytöt kertoivat saaneensa tiedon kerhosta koululle jakamistamme esitteistä, yksi mainitsi saaneensa tiedon lähikaupan ilmoitustaululle jättämästämme esitteestä. Ohjaajia kohtaan tytöt esittivät yhden toiveen, ohjaajat eivät saisi olla liian ankaria.

Kerho kokoontui Lippunimen asukasyhdistyksen asukastupa Lipetissä. Pidimme kirjaa osallistuvien tyttöjen lukumäärästä. Osallistujia kävi keskimääräisesti koko kevään ajan seitsemä tyttöä, vaihteluvälillä 6–12. Kerhoon aktiivisesti osallistuneet tytöt olivat sitoutuneita toimintaan. Suunnittelimme toiminnan yhdessä tyttöjen kanssa, minkä koimme olevan yksi toimintaan sitoutumista edistävä elementti. Kirjasimme kevään ajan ylös omia huomioita ja havaintoja sekä pidimme kerhopäiväkirjaa. Kirjasimme ylös esimerkiksi miten mikäkin harjoitus oli onnistunut ja millaisia asioita tytöt toivat esille aloitus- ja lopetuskeskusteluissa. Tyttöillä oli tarve jakaa omia kokemuksiaan edellisen viikon tapahtumista. Kirjasimme myös kerhopäiväkirjaan kerhokerroilla esiintyneitä konfliktitilanteita.

Huomasimme tarpeen tyttökerholle, koska kerholla oli aktiivinen osallistujakunta, joka pysyi samana koko toiminnan ajan. Kerhoon osallistuneet tytöt kertoivat, että muissakin ikäryhmissä olisi ollut halukkuutta osallistua kerhotoimintaan. Halusimme kuitenkin rajata osallistujien iän, koska tällöin pystyimme suunnittelemaan toimintaa juuri tietyn ikäisille tytöille sopivaksi. Ajattelimme myös tyttöjen välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen olevan luontevampaa, kun kerhoon ei osallistunut tyttöjä monesta ikäryhmästä. Halusimme pitää kerhon kaikille avoimena. Tyttökerhon toiminta muodostui tyttöjen toiveista ja meidän esille tuomista ideoista. Halusimme kehittää tyttöjen vuorovaikutustaitoja ja antaa heille mahdollisuuden osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittelyyn. Koimme, että yksittäinen harjoitus ei itsessään ole tärkeä, vaan pidimme tärkeänä koko kerhotoiminnan muodostamaa prosessia. Huomasimme myös, että pienet asiat voivat olla tärkeitä tytöille. Esimerkiksi leipoessamme tyttöjen kanssa tärkeimpänä ei ollut valmis leivonnainen, vaan leipomisprosessi, jossa jokainen tyttö pääsi olemaan omalla tavallaan osallinen ja tärkeä sekä sai työstään hyvää palautetta. Tytöt saivat itse alusta asti vaikuttaa kerhon suunnitteluun. He suunnittelivat kerholle nimen ja säännöt, ja siten myös sitoutuivat sääntöjen noudattamiseen.

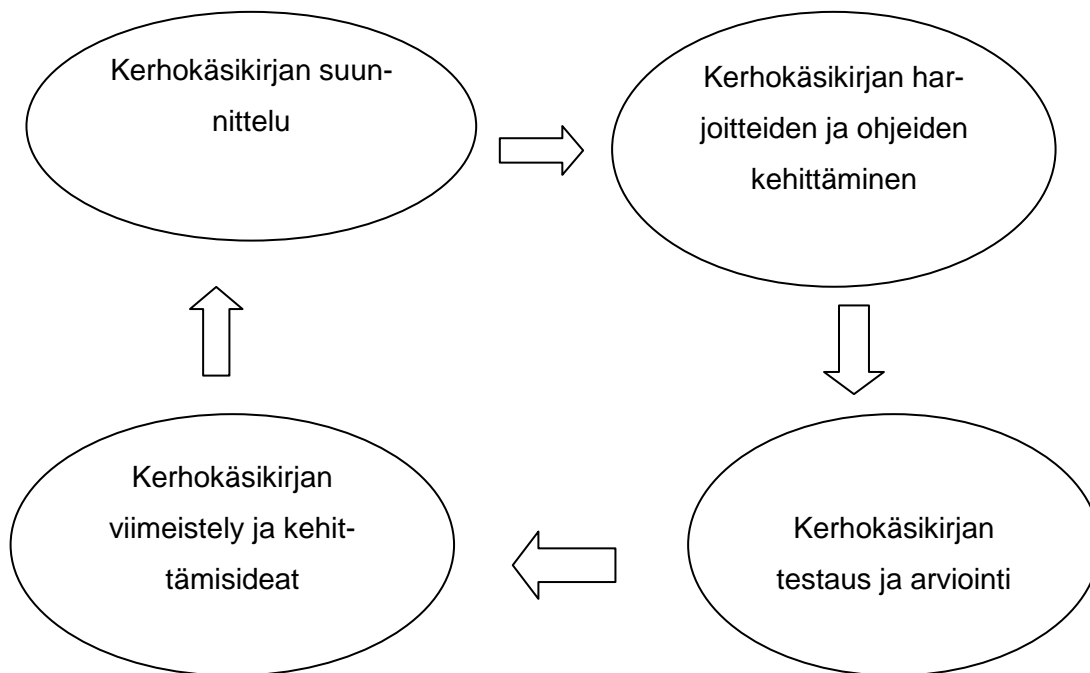
Toteutimme yhdessä tyttöjen kanssa viimeisellä kerhokerralla teemajuhlan, jota suunnittelimme ja valmistelimme useamman kerran ajan. Tytöt saivat askarrella koristeet ja leipoa tarjottavat teemajuhlia varten. Viimeisellä kerralla myös keskustelimme vapaamuotoisena ryhmäkeskusteluna tyttöjen kanssa heidän kokemuksistaan

kerhosta. Haimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: kuinka tytöt hyötyivät kerhosta, millaista ohjaajien toiminta oli ollut sekä mitä olisi voitu tehdä toisin. Tytöt olisivat halunneet viettää aikaa enemmän ulkona pelaten pelejä ryhmänä, myös leipomista tytöt olisivat toivoneet lisää. Kysyimme olisivatko he halunneet kerhon, jossa on tyttöjä sekä poikia. Heidän mielestään oli hyvä asia, että kerho oli suunnattu vain tytöille. Tytöt olisivat myös toivoneet kerhotoiminnalle jatkoa. Kerhokerrat ajoittuivat helmikuukaudelle. Ensimmäisten kuukausien aikana iltaisin oli jo pimeää ja kylmä, joten tytöt eivät halunneet ulkoilla. Mutta viimeisten kertojen aikana ulkoilua olisi voinut olla enemmän. Huomasimme kerhon olevan tytöille tärkeä, koska tytöt halusivat osallistua jokaiselle kerhokerralle mahdollisuuksien mukaan, vaikka olisivatkin olleet luokkatretkellä koko päivän. He toivat huolen esille, että mitä jos he eivät ehdikään kerhoon.

Ohjaamamme tyttökerho osoitti, että Lippuniemen alueella oli tarve saada nuorille tytöille suunnattu kerho. Toimeksiantajamme toi esille tarpeen saada jonkunlainen työväline kerhon ohjaamisen tueksi, jotta kerhoa voisi ohjata kuka tahansa Lippuniemen asukasyhdistyksen toiminnassa mukana oleva henkilö. Päädyimme yhdessä toimeksiantajamme kanssa työstämään opinnäytetyönä kerhokäsikirjan tyttökerhon ohjaamisen tueksi.

5.2 Kerhokäsikirjan tuotteistaminen

Tehtyämme päätöksen kerhokäsikirjan kokoamisesta aloitimme kerhokäsikirjan suunnittelun keväällä 2010. Kuviossa 3 on kuvattuna kerhokäsikirjamme tuotteistamisprosessi Demingin ympyrää mukailen. Keskustelimme toimeksiantajamme kanssa ja pohdimme ketkä ovat tuotteemme ensisijaiset hyödynsaajat ja millaisia he ovat tuotteen käyttäjinä. Selvitimme Lippuniemen asukasyhdistyksen tarpeet ja toiveet kerhokäsikirjaan liittyen. Näin pyrimme takaamaan, että tuote vastaa asiasisällöltään toimeksiantajamme tarpeita. Päädyimme kehittämään kerhokäsikirjan sukupuolisen-sitiivisen, vuorovaikutteisen tyttökerhon ohjaamiseen. Toimeksiantaja toi myös esille, että kerhokäsikirjan tulisi olla sellainen minkä avulla vapaaehtoiset voisivat ohjata tavoitteellista ryhmätoimintaa nuorille tytöille. Lippuniemen asukasyhdistys ry:n sen hetkinen puheenjohtaja toi keskusteluissa esille toiveen tyttöjen innostamisesta kansalaistoimintaan. Hän uskoo, että osallistumalla kerhotoimintaan tytöt saavat positiivisen kokemuksen kansalaistoiminnasta. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 43–50.)

KUVIO 3. Kerhokäsikirjan tuotteistaminen

Keväällä 2010 tutustuimme kirjallisuuden avulla tyttöjen ikään liittyviin kehitystehtäviin sekä perehdyimme sukupuolisen-sitiiviseen sosiaaliseen nuoriso-/tyttötyöhön. Suunnittelu vaiheessa emme hyödyntäneet muita asiantuntijoita kuin opinnäytetyötämme ohjaavia opettajia sekä opinnäytetyömme toimeksiantajaa. Jämsän ja Mannisen (2000) mukaan viimeistään suunnitteluvaiheessa tulisi neuvotella niiden ammattilais-

ten kanssa, joilla on kokemusta suunniteltavasta tuotteesta. Hakemalla tietoa muilta asiantuntijoilta olisimme voineet saada hyödyllisiä ideoita, siitä millaisia asioita heidän mielestään olisi otettava huomioon käsikirjan työstämisessä. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 43–50.)

Koimme ongelmalliseksi käsikirjan sisällön määrän rajaamisen. Jämsä ja Manninen (2000) kirjoittavatkin, että asiasisällön valinta ja määrä ovat yhteisiä ongelmia tietoja sisältävissä tuotteissa. Aluksi kokosimme laajan paketin, joka sisälsi teoretietoa, tarkasti kuvatut kymmenen kerhokertaa sekä paljon erilaisia toiminnallisia harjoitteita. Ryhmäohjauksessa keskustelimme tuotteestamme ja totesimme sen olevan liian laaja. Ryhmäohjauksen jälkeen päädyimme kokoamaan tiiviin teoreettiseen viitekehykseen pohjautuvan käsikirjan. Kerhokäsikirjan tavoitteena on antaa ohjeita sukupuolisensitiivisen, vuorovaikutteisen tyttökerhon ohjaamiseen. Suunnittelimme kerhokäsikirjaan tavoitteita tukevia harjoitteita. Harjoitteiden teemoja ovat ryhmäytyminen, aktiivinen kansalainen, vuorovaikutus, minäkuva, tunteet sekä sukupuoliin kohdentuvat stereotypiat.

Opinnäytetyön ohjauksessa nousi uudestaan esille Lippuniemen asukasyhdistyksen tarve saada kattava tietopaketti kerhon ohjaamisesta, jotta kaikki heidän yhdistyksessään toimivat henkilöt voisivat ohjata kerhoa. Huomasimme, että olimme työstäneet tuotetta asiantuntijalta asiantuntijalle. Päädyimme kehittämään opinnäytetyön tuotteena kerhokäsikirjan, jossa on tiiviisti kerrottu työme teoreettinen viitekehys, ohjeita kerhonohjaajalle sekä kahdeksan tavoitetta tukevaa kerhokertaa. Kerhokerrat ovat valmiiksi suunniteltuja, mutta jättävät kuitenkin ohjaajalle mahdollisuuden soveltaa toiminnan jokaista ryhmää vastaavaksi. Projektiopintoina ohjattu kerho ei ollut toiminnan sisällöltään niin tavoitteellista kuin haluaisimme kerhotoiminnan olevan. Tästä syystä emme ottaneet siinä ohjaamiamme harjoitteita kerhokäsikirjaan. Halusimme tuoda omaa osaamista esille suunnittelemalla itse harjoitteet kerhokäsikirjaan. Kerhokäsikirjaan olisi voinut koota kahdeksan kerhokerran lisäksi useampia kerhokertoja, joille olisi suunniteltu tavoitteelliset harjoitteet. Valmiiden kerhokertojen lisäksi käsikirjassa voisi olla ylimääräisiä harjoitteita, joita kerhon ohjaaja voisi tarvittaessa ohjata. Useammat kerhokerrat sekä ylimääräiset harjoitteet jäivät pois aikapulan vuoksi. Kerhokäsikirjasta olisi myös silloin tullut laaja ja halusimme pitää käsikirjan mahdollisimman selkeänä ja yksinkertaisena. Kerhokäsikirja on kansiossa johon ohjaaja voi lisätä tarvittaessa hyväksi kokemiaan harjoitteita. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 54.)

Ohjatessamme tyttökerhoa itsenäisinä projektiopintoina, pidimme kerhopäiväkirjaa johon kirjasimme huomioitamme kevään aikana. Tätä kerhopäiväkirjaa hyödynsimme

suunnitellessamme eri harjoitteita kerhokäsikirjaan. Esimerkiksi huomasimme, että tytöt olivat innokkaita suunnittelemaan erilaisia sketsejä ja näytelmiä. Suunnittelimme käsikirjaan harjoitteita, joissa tytöt pääsevät käyttämään omaa luovuuttaan ja esiintymään. Yhtenä harjoitteena on suunnitella erilaisia pieniä näytelmiä sukupuolirooleihin liittyen. Huomasimme myös, että vuorovaikutustaitoja ja toisten huomioon ottamista olisi hyvä harjoitella. Tästä syystä yhden kerhokerran harjoitteena on kehittää erilaisia vuorovaikutustapoja erilaisten roolien avulla. Yllättävää oli, kuinka hyvin kerholaiset sitoutuivat itse laatimiinsa sääntöihin. Tästä syystä käsikirjassakin ohjeistetaan ensimmäisellä kerralla keksimään kerholle nimi ja yhteiset säännöt yhdessä tyttöjen kanssa. Tytöt olivat myös innokkaita kertomaan kuulumisiaan. Huomasimme kuinka tärkeää oli jokaisen kerhokerran alussa ja lopussa keskustella viikon kuulumisista ja kyseisen kerhokerran tapahtumista. Tällöin jokainen kerhokerta myös aloitetaan ja lopetetaan selvästi.

Laadimme kerhokäsikirjaan harjoitteita jokaiselle kerhokerralle, mutta kerhon ohjaajan tulee suunnitella myös varalle ohjelmaa. Harjoitteiden kesto voi vaihdella ryhmästä riippuen ja tästä syystä emme laittaneet kerhokäsikirjan harjoitteisiin tarkkaa kestoja. Emme myöskään halunneet tehdä täysin valmista kahdeksaa kerhokertaa, koska haluamme osallistaa tytöt kerhokertojen suunnitteluun ja ideointiin. Mielestämme tytöt osallistuivat aktiivisesti kerhotoimintaan, koska pääsivät osallistumaan kerhokertojen ideointiin.

Opinnäytetyömme tuotteen harjoitteet eivät ole samoja harjoitteita joita ohjasimme itsenäisinä projektipintoina ohjaamassamme tyttökerhossa. Kerhokäsikirjan harjoitteet ovat suunniteltu pohjautuen omaan kokemukseemme ja huomioihimme. Halusimme opinnäytetyömme tuotteen harjoitteista tavoitteellisempia ja halusimme osoittaa niissä omaa ammatillista osaamistamme sosionomina (amk). Käsikirjassa on yhdestä kahteen harjoitetta jokaiselle kerhokerralle. Ohjaajan tulee suunnitella myös lisää ohjelmaa ja harjoitteita, koska ryhmäläiset saattavat tehdä harjoitteet nopeasti jolloin voi jäädä ylimääräistä aikaa.

Tuotteen kehittämisen jälkeen keräsimme palautetta kerhokäsikirjasta Iisalmen nuorisotyöntekijältä ja hänen harjoittelijaltaan, Iisalmen Tytöt Toimii- toiminnassa olevalta isosiskolta sekä kolme opiskelijaa testasi valitsemiaan harjoitteita neljä kertaa Sonkajärven Tytöt Toimii-ryhmässä. Palautteiden keräämisessä hyödynsimme puoli strukturoitua palautelomaketta (liite3). Palautelomakkeeseen valikoimme seuraavat kysymykset: 1. Mitä mieltä olet käsikirjan visuaalisesta ilmeestä? (fontit, kuvat, luettavuus, selkeys) 2. Mitä mieltä olet käsikirjan harjoitteista? (Käytettävyys, ohjeistus, monipuol-

lisuus, sovellettavuus) 3. Mitä mieltä olet käsikirjan teoreettisesta osuudesta? (ymmärrettävyys, riittoisuus) 4. Yhdistyykö käsikirjassa teoria ja harjoitteet? Jos ei, niin mitä pitäisi olla eri tavalla? 5. Koetko käsikirjan hyödylliseksi? Jos et niin, miksi? 6. Muuta kommentoitavaa? Suunnittelimme palautelomakkeen ja sen kysymykset siten, että vastaaja ei voi vastata kysymyksiin vain yhdellä tai kahdella sanalla. Näin pyrimme varmistamaan, että saisimme palautetta, jonka pohjalta voisimme viimeistellä kerhokäsikirjamme. Palautteiden antajat toivat esille, että olisivat toivoneet vielä tarkempaa lomaketta. Halusimme saada palautelomakkeen avulla palautetta lähinnä visuaalisesta ilmeestä, harjoitteiden ja ohjeiden riittävydestä sekä käytettävyydestä. Olisimme voineet hakea palautetta enemmän siitä, kuinka kerhokäsikirja vastaa työlemme asetettuihin tavoitteisiin. Näemme työmme kehityksessä jatkumon mahdollisuuden, jos joku alkaisi ohjata tyttökerhoa kerhokäsikirjamme pohjalta. Ja samalla tutkisi kerhoprosessin vaikutusta tyttöjen kehitykseen.

Palautteiden perusteella käsikirja koettiin hyödylliseksi Lippunimen asukasyhdistykselle. Harjoitteet koettiin monipuolisiksi ja palautteiden antajien mielestä ohjaaja pystyy soveltamaan niitä eri asiakasryhmille sopiviksi. Harjoitteiden ohjeistusta pidettiin selkeänä, mutta ohjeiden lisäksi toivottiin harjoitteiden kestoa. Käsikirja alussa olevaa teoriaosuutta pidettiin sopivan mittaisena ja kattavana. Yhdessä palautteessa pohdittiin tarvitseeko Lippunimen asukasyhdistyksestä olla niin paljon tietoa. Käsikirja koettiin olevan vielä hieman keskeneräinen ja sen ulkoasuun haluttiin parannusta. Käsikirjassa oli animaatiokuvia, jotka toivottiin esimerkiksi aidoiksi kuviksi. Itse kansio oli palautteiden mukaan hankala selata ja tunne-, sekä roolilaput putosivat helposti kansiosta.

Palautteiden mukaan teimme korjauksia kerhokäsikirjaan. Korjasimme kielioppivirheitä, paransimme ulkoasua ja siirsimme materiaalin toiseen kansioon. Emme kuitenkaan vähentäneet Lippunimen asukasyhdistyksen tietoa osuutta, koska se sisältää tärkeää tietoa kerhon tulevalle ohjaajalle. Pääolettamus on, että käsikirjaa hyödynnetään Lippuniemen asukasyhdistyksessä. Tällöin ohjaajan tulee tietää yhdistyksen toiminnasta ja periaatteista. Vaihdoimme harjoitteiden järjestystä loogisempaan järjestykseen kuin alussa. Nyt järjestys mukautuu paremmin ryhmän muodostuksen vaiheisiin. Yhdessä palautteessa toivottiin harjoitteille arvioitua kestoajaa ohjaamisen suunnittelun helpottamiseksi. Pohdimme kuitenkin, että harjoitteiden kestoa on mahdotonta arvioida tarkasti, koska ohjattavana voi olla monen kokoisia ryhmiä ja ryhmäläisten harjoitteisiin käyttämä aika voi vaihdella suuresti. Tämän vuoksi emme lisänneet harjoitteisiin niiden kestoa. Viimeiselle sivulle laitoimme Internetissä olevien harjoitteiden linkkejä.

Kerhokäsikirjaa voisi kehittää siten, että siihen lisättäisiin enemmän harjoitteita ja kerhokertoja. Olisimme myös voineet kuvittaa kerhokäsikirjan valokuvilla tai oikeilla piirroksilla ja tehdä oheismateriaalista (tunne- ja roolilaput) esteettisempiä. Kerhokäsikirjan loppuun olisi voinut laittaa erilaisia harjoitteita sekä hyväksi kokemiamme kirjoja, joita ohjaaja voi hyödyntää tarvittaessa. Kerhokäsikirjaa voisi myös testata kokonaisuudessaan ja hakea vastauksia siihen, kuinka se toimii tyttöjen positiivisen kasvun edistäjänä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuotteistaa kerhokäsikirja Lippuniemen asukasyhdistykselle. Kerhokäsikirja on suunniteltu sosiaalisen, sukupuolisensitiivisen tyttökerhon ohjaamisen tueksi. Opinnäytetyötämme työstäessä haimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millaisia asioita sukupuolisensitiivisessä kerhotoiminnassa on vietävä käytäntöön? Millaista hyötyä sukupuolisensitiivisestä tyttökerhosta on tytöille?

Tutustuimme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja luimme sosiaalisesta tyttötyöstä tehtyjä tutkimuksia. Kaikissa lähteissä korostui suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan merkitys. Suunnitelma on hyvä tehdä kirjallisesti jo etukäteen. Ohjaajan on myös tehtävä itselleen selväksi miksi ryhmä kokoontuu ja mitkä ovat toiminnan tavoitteet. Ohjaajan on myös mietittävä omaa osuuttaan ja omia tavoitteitaan ohjaajana. Teoria vahvisti myös omia aikaisempia havaintojamme. Kirjallisuudesta kävi ilmi, että on tärkeää antaa tyttöjen itse osallistua toiminnan suunnitteluun. Ohjaajan on myös huolehdittava, että jokainen ryhmäläinen saa tasavertaisesti puheenvuoroja. Sukupuolisensitiivistä kerhoa ohjattaessa ryhmän ohjaajan tulee tiedostaa sukupuolisensitiivisen työn lähtökohdat. Ohjaajan tulee tiedostaa jokainen tyttö kokonaisuutena ja pystyttävä huomioimaan jokaisen tytön yksilöllinen elämäntilanne.

Tytöille suunnattu kerhotoiminta mahdollistaa tyttöjä löytämään oman yksilöllisen identiteettinsä. Mikäli nuoret, identiteettiään muodostavat tytöt, osallistuisivat kerhotoimintaan, johon osallistuisi sekä tyttöjä että poikia, oman identiteetin rakentaminen vaikeutuisi. Tyttöryhmässä voidaan myös vahvistaa tyttöjen itsetuntoa sekä eheää kasvua aikuiseksi naiseksi. Tytöt myös hyötyvät ryhmässä toimimisesta. Turvallinen ryhmä, joka muodostuu samassa elämäntilanteessa olevista yksilöistä mahdollistaa tytöille vertaisten tuen. Ryhmässä tytöt saavat tunteen, että he ovat tärkeitä ja arvostettuja ja että heistä välitetään.

Lähdimme työstämään opinnäytetyötämme Jämsän ja Mannisen (2000) sosiaalialan tuotteen tuotteistamisprosessin mukaisesti. Huomasimme kuitenkin, että sen kaltainen prosessin kulku ei sopinut oman tuotteemme tuotteistamisen malliksi. Jämsän ja Mannisen (2000) kirja sosiaalialan tuotteen tuotteistamisesta soveltuu hyvin isoille yksiköille joissa saadaan paljon asiakaspalautetta. Me emme ole saaneet kerhokäsikirjasta palautetta kohderyhmältämme eli tytöiltä. Päätimmekin noudattaa Demingin ympyrän mallia, joka pohjautuu ajatukseen että tuotetta on kehitettävä jatkuvasti. Demingin ympyrä soveltuu paremmin ohjaamaan meidän työtämme ja Jämsän ja Mannisen tuotteistamisprosessi ohjaa työtämme vain viitteellisesti.

Ohjasimme Lippuniemen asukasyhdistykselle tyttökerhoa kevään 2010 ajan. Kerhon ohjaaminen kuului sosiaalisen nuorisotyön projektiopintoihin. Kerhossa tehtyjen havaintojen, tyttöjen ja toimeksiantajan toiveiden ja heidän kanssaan käymiemme keskustelujen pohjalta sekä työtämme ohjaavan teorian perusteella kehitimme opinnäytetyönä kerhokäsikirjan sisällön. Kerhokäsikirja on kansitetussa muodossa ja annettu toimeksiantajalle. Ajattelimme, että kerhokäsikirja on parhaiten käytettävissä tässä muodossa. Toimeksiantajan on helppo käsitellä ja lukea käsikirjaa kansitetussa muodossa. Käsikirjan harjoitteiden oheismateriaali on helposti otettavissa käsikirjan takasivuilta. Tarvittaessa käsikirjaan voi myös lisätä hyväksi koettua materiaalia.

Opinnäytetyömme prosessin ajan pohdimme tuotteemme merkitystä toimeksiantajallemme. Kerhokäsikirjalle näimme selkeän tarpeen Lippuniemen asukasyhdistyksen toiminnassa. Alueella asuu paljon nuoria tyttöjä, jotka kaipaavat vertaistensa seuraa ja aikuisen läsnäoloa. Asukasyhdistyksen toiminta perustuu kuitenkin vapaaehtoisuudelle ja jäsenillä ei välttämättä ole ammatillista koulutusta tai aiempaa kokemusta kerhonohjauksesta. Kynnys aloittaa kerhon ohjaaminen voi olla suuri ilman ulkopuolista tukea. Koemme, että kerhokäsikirja antaa aloittavalle kerhon ohjaajalle ideoita, tukea ja valmiuksia ohjata tyttökerhoa.

Opinnäytetyöllemme asetetuista tavoitteista käsikirjan hyödyllisyys toteutui. Kaikissa saamissamme palautteissa kerhokäsikirja todettiin hyödylliseksi Lippuniemen asukasyhdistykselle ja aloittavalle ryhmänohjaajalle. Kyseenalaistimme itse kerhokäsikirjan riittävyyden vapaaehtoiselle ohjaajalle. Olisimme halunneet, että kerhokäsikirja olisi testattu Lippuniemen asukasyhdistyksen tyttökerhossa. Valitettavasti työstäessämme kerhokäsikirjaa ei Lippuniemen alueella ollut tyttötoimintaa. Olisimme halunneet itse testata kerhokäsikirjan Lippuniemen asukasyhdistyksen kerhotoiminnassa. Olisimme voineet vertailla kerhon ohjauksesta saatuja kokemuksia itsenäisinä projektiopintoina ohjattuun kerhoon. Muut opinnot vaativat aikaa ja resursseja, joten päädyimme käsikirjan ulkopuoliseen testaukseen. Tästä syystä lähdimme etsimään muita yhteistyökumppaneita tuotteemme testaajiksi. Kerhokäsikirjaa on käytetty Iisalmen Tytöt toimii- ryhmässä ja Kainuun koulutus- ja terapiapalvelussa, joten tuote on meidän mielestä yleistettävissä. Nämä yhteistyökumppanit tulivat mukaan opinnäytetyömme kehittäelyvaiheen jälkeen. Jos yhteistyö olisi alkanut aiemmin, olisimme voineet hyödyntää heidän kokemustaan ja tieto- taitoaan paremmin tuotteen kehittäelyssä.

Suunnittelimme itse käsikirjan harjoitteet esituskimukseksi ohjaamassamme tyttökerhossa tehtyihin havaintoihin, palautteisiin ja tyttöjen kanssa käytyihin keskusteluihin sekä työtämme ohjaavaan teoriaan pohjautuen. Emme halunneet ottaa valmista materiaalia, joten suunnittelimme harjoitteet itse. Halusimme harjoitteissa näyttää omaa ammatillista osaamista ja hyödyntää aikaisempaa kokemusta. Emme myöskään halunneet ottaa kerhokäsikirjaamme mukaan harjoitteita, joita ohjasimme tyttökerhossa. Syynä tähän oli se, että ohjaamassamme kerhossa hyödynsimme valmiita harjoitteita. Halusimme kerhokäsikirjaan tavoitteellisempia harjoitteita, jotka fokuoitetut enemmän opinnäytetyötämme ohjaavaan teoriaan. Ohjaamamme tyttökerhon harjoitteet eivät olleet niin tavoitteellisia ja ne liikkuvat enemmän yleisellä tasolla. Pohdimme kuitenkin sitä, että suunnittelimme mahdollisesti kerhokäsikirjaamme liian vähän harjoitteita. Olisimme myös voineet liittää käsikirjaan jo valmiita harjoitteita, joita ohjaaja olisi voinut hyödyntää.

Kerhokäsikirjamme visuaalinen ilme ei yltänyt asettamiimme tavoitteisiin. Olisimme halunneet kuvittaa kerhokäsikirjan oikeilla kuvilla, mutta emme voineet kuvata tyttöjä tyttökerhossamme, jotta tyttöjen yksityisyys säilyisi. Kuvat eivät myöskään olisi olleet luotettavia, koska käsikirjan harjoitteet eivät ole samoja kuin ohjaamamme tyttökerhon harjoitteet. Kerhokäsikirjastamme keräämässämme palautteessa olisi myös toivottu oikeita kuvia ClipArt- kuvien sijasta. Valitettavasti emme löytäneet muuta ratkaisua käsikirjan kuvittamiseen, joten visuaalinen ilme ei vastaa näkemystämme hyvästä kerhokäsikirjasta. Pohdimme käsikirjan kuvittamista myös itse piirtämällä kuvilla, mutta mielestämme emme ole niin lahjakkaita taiteilijoita että piirroksiamme voisi julkaista kerhokäsikirjassa.

Arvioimme kerhokäsikirjan luotettavuutta. Olisimme voineet testata itse suunnittelemamme harjoitteet. Silloin olisimme voineet arvioida paremmin harjoitteiden soveltuvuutta ja käytettävyyttä. Harjoitteita olisi voinut myös testata useampi henkilö. Kuitenkin he jotka ovat testanneet ja arvioineet harjoitteita, pitivät niitä soveltuvina ja käytännöllisinä. Harjoitteita voi soveltaa eri ikäryhmille sekä erilaisille asiakkaille. Se parantaa käsikirjan luotettavuutta. Pohdimme kerhokäsikirjan merkitystä toimeksiantajallemme sekä lisälmen alueelle. Käsikirja auttaa Lippuniemen asukasyhdistyksen vapaaehtoisia aloittamaan kerhotoimintaa nuorille. Alueella on tarvetta nuorille suunnattuun kerhotoimintaan. Toivomme Lippuniemen asukasyhdistyksen saavan vapaaehtoisia kerhon ohjaajia esimerkiksi opiskelijoista tai alueen asukkaista ja näin kerho saisi jatkumon. Kerhokäsikirja auttaa vapaaehtoisia tekemään laadukasta ja tavoitteellisempaa nuorisotyötä. Opinnäytetyömme oli ajankohtainen ja tarpeellinen Lippuniemen asuinalueen yhdistystoiminnalle.

Pohdimme onko kerhokäsikirja riittävä työväline kolmannella sektorilla työskentelevälle vapaaehtoiselle ryhmän ohjaamisen tueksi. Käsikirjasta saamassamme palautteessa oli myös kyseenalaistettu käsikirjan riittävää laajuutta vapaaehtoisen tueksi. Olisimme ehkä voineet laatia useampiakin harjoitteita sekä neuvoja ryhmän ohjaamiseen. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että ryhmän ohjaamista ei voi oppia vain kirjallisuuden kautta vaan oppimiseen tarvitaan myös käytännön kokemusta. Pohdimme olisiko yhteistyö vapaaehtoisten ja ammattilaisten kanssa mahdollista. Ammatillaiset voisivat esimerkiksi antaa ohjausta vapaaehtoisille tai ohjata ryhmää vapaaehtoistyöntekijän työparina.

Kerhokäsikirja on kehitetty ryhmäohjaamisen tueksi. Sen avulla vapaaehtoistyöntekijäkin voi toteuttaa suunnitelmallista ja tavoitteellista, eli toisin sanoen korkean profiilin, nuorisotyötä. Mietimme tämän kaltaisen vertaistukiryhmän merkitystä tytöille. Pohdimme asiaa muun muassa syrjäytymiskehityksen kannalta. Ajattelemme, että tämän kaltaisen toiminta, jossa on mahdollisuus harjoitella esimerkiksi toisten kanssa toimimista ja vuorovaikutustaitoja, ehkäisee mahdollista syrjäytymistä. Kerhotoiminnassa tytöt saavat osallisuuden kokemuksen. Ryhmätoiminta tarjoaa myös varhaisatukea. Tytöt saavat tämän kaltaisessa ryhmätoiminnassa vertaistensa sekä ryhmäohjaajan tukea. Ryhmätoiminnassa tytöt ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa sekä harjoittelevat toisten huomioon ottamista. Ryhmässä tytöillä kehittyvät myös keskustelutaidot. Meidän mielestä kerhokäsikirjan harjoitteet tukevat tyttöjen kehitystä positiivisella tavalla. Harjoitteet on suunniteltu ryhmän muodostumista helpottamaan ja joka ryhmä kerralle on sisällytetty keskusteluita ja määritelty tavoitteet.

Mietimme, millainen merkitys tällaisella matalankynnyksen asukasyhdistystoiminnalla on tytöille. Kaikki eivät halua tai uskalla osallistua aktiiviseen harrastustoimintaan esimerkiksi urheiluseuroissa. Osa lapsista ja nuorista kaipaa vapaampaa yhdessäoloa, missä toiminta ei ole niin järjestäytynyttä. Osalla lapsista ja nuorista ei myöskään ole mahdollisuutta osallistua maksulliseen toimintaan. Perheen taloudellinen tilanne voi olla niin tiukka, että vanhemmilla ei ole yksinkertaisesti varaa maksaa korkeita maksuja erilaisiin harrastustoimintoihin. Asukasyhdistyksen tarjoama maksuton kerhotoiminta voi olla ainut mahdollisuus joillekin lapsista osallistua turvallisen aikuisen ohjaamaan tavoitteelliseen harrastustoimintaan. Pohdimme, millainen merkitys tällä on ennaltaehkäisevältä kannalta ja kuinka tällainen ennaltaehkäisevä työ voi mahdollisesti säästää yhteiskunnan rahoja korjaavalta ja kuntouttavalta puolelta. Olemme sitä mieltä, että ennaltaehkäisevään työhön tulee panostaa ja kaikille halukaille lapsille ja nuorille tulisi tarjoutua mahdollisuus harrastustoimintaan.

Kerhokäsikirjan harjoitteet on suunniteltu etenemään prosessimaisessa järjestyksessä. Olemme suunnitelleet jokaiselle kerhokerralle erikseen tavoitteet, jotka yhdessä tukevat laajemmin tyttöjen kokonaisvaltaista kehitystä. Käsikirjan alussa olevat harjoitteet tukevat ryhmäytymistä sekä tutustumista, jonka jälkeen harjoitteet etenevät toisiaan tukien prosessimaisesti. Viimeinen kerhokerta päättää prosessin. Vaikka jokaisella kerhokerralla on omat tavoitteet näemme kuitenkin pääpainon olevan koko prosessissa. Kerhokertakin etenee prosessimaisesti ja jokaisessa kerrassa yhdistyy toiminnallisuuden ja keskustelun suhde. Alussa orientoidutaan kyseiseen kertaan keskustelemalla omista mietteistä ja kyseisen kerran ohjelmasta. Toiminnallisessa osuudessa tehdään harjoitteet, jonka jälkeen tyttöjen tuntemukset puretaan keskustelemalla. Päätäntävaiheessa keskustellaan yhdessä kerhokerran mietteistä ja toiveista seuraavalle kerralle.

Kerhokäsikirjan suunnittelimme kahdeksalle kerralle. Pohdimme, mikä merkitys olisi tytöille jos kerho kestäisi pidemmän jakson. Kuinka vuorovaikutustaidot kehittyisivät, päästäisiinkö kerhokerroille keskustelemaan vaikeistakin aiheista ja kuinka ryhmädynamiikka muuttuisi. Toisiko muutos ohjaajalle uusia haasteita ja tarvitsisiko vapaaehtoinen tuekseen enemmän tietoa? Meidän mielestä uutena opinnäytetyönä voisi tutkia millainen merkitys kerhokäsikirjan pohjalta ohjatulla kerholla on tytöille ja heidän kehitykselleen. Pohdimme myös, mikä merkitys sillä on onko ryhmä muuttuva vai suljettu? Tuoko se erilaisia haasteita vapaaehtoisen ohjaukseen ja olisiko meidän pitänyt pohtia sitä asiaa enemmän kerhokäsikirjassa.

Ajattelemme, että ryhmä on keskiössä, mutta se muodostuu joukosta yksilöitä ja siinä on huomioitava myös yksilöiden tarpeet. Pohdimme, että ohjaajan on tärkeä ottaa jokainen tyttö erikseen ryhmässä huomioon, mutta muistettava koko ryhmädynamiikka. Kerhokäsikirjassa ohjeistetaan ohjaajaa kyselemään kerran alussa toiveita ja mielipiteitä kerhon toiminnasta. Näin ohjaaja huomioi jokaisen tytön yksilöllisyyden ja heidät osallistetaan toiminnan suunnitteluun. Tämä auttaa tyttöjä sitoutumaan aktiivisesti kerhon toimintaan.

Kaiken kaikkiaan näemme, että kerhotoiminnalla on myönteinen vaikutus nuoren tytön kehitykseen. Kerhoissa tarjoutuu mahdollisuus saada vertaisten tukea kasvussa naiseksi sekä tarjoutuu mahdollisuus luoda uusia ihmissuhteita. Tytöt pääsevät vaihtamaan kokemuksiaan ja pohtimaan itsessä tapahtuvia muutoksia. Murrosikä voi olla monelle nuorelle aikaa, jolloin tunteet heittelevät ja muutokset omassa kehossa saattavat pelottaa. Onkin hyvä, että tytöt saavat huomata, että he eivät ole yksin, vaan

jokainen nainen on käynyt samat muutokset läpi. Kerhoissa mahdollistuu myös uusi-
en taitojen opettelu sekä itsensä kehittäminen. Kerho toimii ennaltaehkäisevänä ja
estää osaltaan syrjäytymiskehitystä ja negatiivista kasvua. Tytöille tarjoutuu mahdolli-
suus tuntea kuuluvansa johonkin ja he saavat tuntea olevansa tärkeä osa ryhmää.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme työn kehittämistä sekä kolmannen sektorin
toiminnasta. Kolmas sektori tekee tarpeellista työtä, mutta heidän työnsä jää usein
julkisen sektorin varjoon. Moni sosionomi (amk) voi tulevaisuudessa työskennellä
kolmannella sektorilla, joten opimme hyödyllistä tietoa yhdistystoiminnasta tulevai-
suutta varten. Syvensimme tietoa sosiaalisesta nuorisotyöstä sekä ajankohtaisesta
sukupuolisensitiivisyydestä. Saimme paljon hyvää teoretietoa, jota voimme hyödyn-
tää tulevaisuudessa työelämässä.

LÄHTEET

Aaltonen, S. & Honkatukia, P. 2002. toimittanut Tulkintoja tytöistä. Tietolipas 187. Helsinki: SKS.

Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Nuorisolaki N:o 72/ 27.1.2006. Ajantasainen lainsäädäntö: Finlex. (viitattu 22.4.2010).

Anttonen, E. 2007 Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Helsinki: Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Biglan, A., Wang, M & Walberg, H. 2003. Preventing youth problems. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers

Cederlöf, P. 2004. Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa: laadullinen tutkimus nuoriso-ohjaajien ja nuorisotyöstä vastaavien työntekijöiden työstä sekä kunnallisen nuorisotyön sisällöstä ja asemasta. Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisotutkimusseura

Dunderfeldt, T. 2004. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo: WSOY.

Harinen, P., Heikura, M., Lehmus, H. & Vallisto M. 2008. Tappelua takapenkillä. Kokemuksia kohdennetun nuorisotyön poikien pienryhmätoiminnasta. Nuorisotutkimusseura. Tampere: Juvenes.

Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita. Minä, me, muut. Porvoo: WSOY

Hoikkala, T. & Sell, A. toimittanut. 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy

Honkasalo, V. & Souto, A.-M. 2007. Monikulttuurinen nuorisotyö. Kirjassa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä*. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Horelli, L., Haikkola, L. & Sotkasiira, T. 2007 Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä*. Menetel-

mien perusteet, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura

Jämsä, K & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kemppinen, P. 1999. Nuoriso 2000 Nuorisotyön käsikirja. Tallinn: AS Uhiselu.

Kurikka, P. & Mattila, S. 1999. Perustietoa nuorisotoimesta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Kuntaliiton painatuskeskus.

Laamanen, K. 2002. Johda liiketoimintaa prosessien verkkona – ideasta käytäntöön. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Linnossuo, O. toimittanut. 2004. Sosiaalisen nuorisotyön toimintamalleja. Turku: tutun kaupungin painatuspalvelut

Lippuniemen asukasyhdistys ry. [viitattu 2.12.2010]. Saatavissa: <http://sites.google.com/site/lippuniemen/asukasyhdistys>

Mielenterveyden keskusliitto ry. [viitattu 20.1.2011]. Saatavissa: www.mtkl.fi

Muukkonen, T. & Tulensalo, H. 1997. Tytöt ja tyttötyö. Tyttöprojektin tytöt ja työmenetelmät. Pro Gradu

Mäenpää, M. 2008. "Laajempi ystäväpiiri–keveämpi mieli?" Yliopisto-opiskelijoiden sosiaalinen tuki ja positiivinen mielenterveys. Pro Gradu

Nummenmaa, A. & Korhonen, P.-K. 2000 Sukupuolisensitiivinen ohjaus. Teoksessa Onnismaa, J. Pasanen, H. & Spanger, T. (toim.). Ohjaus ammattina ja tieteenalana, osa 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Näre, S. 2004. Kokonainen nainen. Helsinki: Kirjapaja.

Näre, S. & Lähteenmaa, J. toimittanut. 1992. Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Tampere: Tammer- Paino Oy.

Ojanen, K. 2008. Katsausartikkeli: Tyttötutkimuksen tytöt: Keskusteluja tyttöyden moninaisuudesta ja tyttöjen vallasta [viitattu 22.4.2011]. Saatavissa: http://www.elore.fi/arkisto/1_08/oja_b_1_08.pdf

Pulkkinen, L. Nuoren persoonallisuuden kehitys. Teoksessa Ihmisen elämänkaari toim. Niemelä, P. & Ruta, J-E. 1988. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä: Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Punnonen, V. (2007) Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Hakapaino, Helsinki.

Rixon, A. 2011 Wellbeing and the ecology of children's lives. Teoksessa Working with children and young people. toim. O' Dell, L. & Leverett, S. Palgrave McMillan

Sankari, A. & Jyrkämä, J. toimittanut 2007. Lapsuudesta vanhuuteen, iän sosiologiaa. Tampere: Juvenes print

Sukupuolten välisen tasa arvon valtavirtaistamisen perussanasto [viitattu 14.4.2011] Saatavissa: <http://www.eurofem.net/valtavirtaan/sanasto.html>

Taitto, A 2001. Vertaistoiminta avuksi lapselle. Teoksessa Inkinen, M (toim.) Näkymätön lapsi aikuispsykiatriassa. Helsinki: Tammi

Turunen, K. E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Juva: WS Bookwell Oy

Valta, M. 2010. Haastattelu, Iisalmi

Vastaranta, J 2008. Sukupuolisensitiivinen tyttötyö Tyttöjen talolla. Kalliolan nuorten julkaisuja nro.3 Pro gradu

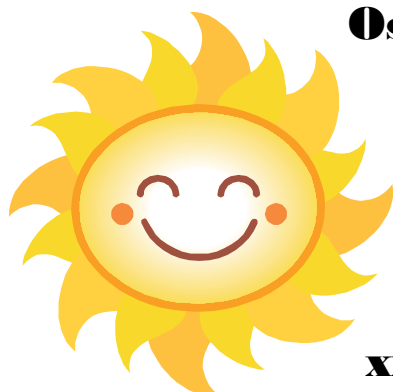
Tyttökerho

Sinä 4-6lk tyttö. Tule kanssamme suunnittelemaan kerhoa kevääksi 2010 Lippuniemenasukasyhdistyksen toimitiloihin keskiviikkona 10.02.2010 alkaen klo.18.00. Yhdessä touhuamiseen meillä on aikaa kello 19.30 asti.

Haluatko askarrella, leipoa, laulaa karaokea vai vain hengaila mukavassa seurassa? Vain oma mielikuvitus on rajana!

Mukaan tarvitset vain iloisen mielen!

**Osoitehan on: Paloisvuorentie 35 a 35,
74130 Iisalmi**

**Iloisin terveisin Veera Pesonen, xxx-
xxxxxxx**

Mira Pietikäinen, xxx-xxxxxxx

Hei, sinä 4-6lk tytön huoltaja!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijää Savonian ammattikorkeakoulusta. Perustamme projektiointoina yhdessä tyttöjen kanssa kerhon, jossa suunnittelemme toimintaa alusta asti yhdessä tyttöjen kanssa. Yhdessä voimme muun muassa leipoa, askarrella, ulkoilla ja oleilla yhdessä mukavassa ja turvallisessa seurassa.

Kerhon tarkoituksena on tarjota tytöille sosiaalisia kontakteja muiden saman ikäisten tyttöjen kanssa, sekä tarjota heille mahdollisuus luoda oman näköistensä toimintaa keskiviikko illoille kevään 2010 aikana. Kerho kokoontuu Lippuniemen asukasyhdistys ry:n Asukastupa Lipe-
tin tiloissa, osoitteessa Paloivuorentie 35 a 35, keskiviikkoisin alkaen
10.02.2010 klo.18.00- 19.30.

Iloisin terveisin Veera Pesonen, xxx-xxxxxxx

Mira Pietikäinen, xxx-xxxxxxx veera.pesonen@student.savonia.fi

mira.pietikainen@student.savonia.fi

TEHHÄÄMPÄ YHESSÄ-
KÄSIKIRJA TYTTÖKERHON
OHJAAMISEEN

1. Mitä mieltä olet käsikirjan visuaalisesta ilmeestä? (fontit, kuvat, luettavuus, selkeys)

2. Mitä mieltä olet käsikirjan harjoitteista? (Käytettävyys, ohjeistus, monipuolisuus, sovellettavuus)

3. Mitä mieltä olet käsikirjan teoreettisesta osuudesta? (ymmärrettävyys, riittävyys)

4. Yhdistyykö käsikirjassa teoria ja harjoitteet? Jos ei niin mitä pitäisi olla eri tavalla.

5. Koetko käsikirjan hyödylliseksi? Kyllä () Ei ()
Jos et niin, miksi.

6. Muuta kommentoitavaa?

Kiitos palautteestasi!

www.savonia.fi

www.savonia.fi

